

Vitorlászok felépítés 2. rész

Hozzáadta: GyuSea

2004. október 17. Vasárnap 17:22

A cikksorozat második részében, a vitorlász hajás testének felépítését után, a hajás "hajás" a vitorlász részét ismerhetitek meg.

2. rész - A vitorlász

A vitorlász futás elemekből épül fel. Az állás elemek közül az árbocok, orrmerev-től, bugdálás, hosszanti fészakok, patrások, csarnokok, kábelhálócsatlakozások tartoznak. A futás elemeket keresztirányú rudak, tartók, felvonás-, bevonás-, fordítások, vitorlászalkotók. Az árbocok egy vagy több részre tevődnek össze. Ha összerakott az árboc a legalsó az alap- vagy alsó rész, más néven törzs, a többi rész a toldalék vagy sudarak alkotják. A toldalékok alulról felfelé a következő sorrendben kerülnek egymásra: derék, sudár, felső sudar, sky. Az utolsó (legfelső) toldalék neve csőstoldalék. Az árboc a toldalékkal a ponton van összerakva felül gyűrűvasalással, alul terek (salingok, árbocmerev-tok) segítségével egymáshoz az elemeket. A toldalékok úgy kerülnek egymásra, hogy a fentebb lévő esik az orr felé, az állásban az árboc a tetejére dol. A legfelső toldalék tetején a csőssudár keresztmetszeténél szélesebb, kerek falemez. A vasalásban zárszerelvények találhatók.

- törzs

- derék

- sudár

- top

- gyűrűvasalás

- deréktereb

- sudártereb Az árboctereb sarkait felülről, főkábel, négyzet alakú lehet. Használták figyelőhelyként, illetve szállítás, de funkcióját tekintve elsősorban kábelhálócsatlakozás. A terekhez a sudarak csarnokainak alsó végén. Nevüket a terebnél kezdődő toldalékról kapják: derékárbc-merev-től, sudárárbc-merev-től, felső sudárárbc-merev-től, de ez a legfelső állásban elmarad. A gyűrűvasalást nem általában névelik meg ilyen módon. Az árbocok elnevezése főleg a hajás típusától, az az árbocok szálmától. A toldalékok hajás

- előárbc B. másfél toldalékos hajás

- előárbc

- kis toldalékos C. három toldalékos hajás CA. barkok és szkenner

- előárbc

- előárbc

- toldalékos CB. fregattok (teljes vitorlász hajás)

- előárbc

- előárbc

- keresztárbc D. négy toldalékos hajás DA. barkok

- előárbc

- előárbc

- keresztárbc

- toldalékos DB. szkenner

- előárbc

- első toldalékos

- második toldalékos

- toldalékos DC. fregattok

- előárbc

- első toldalékos

- második toldalékos

- keresztárbc E. több toldalékos hajás EA. fregattok

- előárbc

- első (elő-) toldalékos

- kábelhálócsatlakozás toldalékos

- második (hátsó) toldalékos

- keresztárbc EB. barkok

- előárbc

- előárbc

- kábelhálócsatlakozás toldalékos

- keresztárbc

- toldalékos Az árbocok elnevezése szerepelnek a toldalékok és a terek neveiben is. pl.: eloderék Az orrmerev-től, illetve orrárbc a hajás orrától ferdén, majdnem vízszintesen kinyúló árboc. Az orrárbc toldalékai az orrárbc-derék, az orrárbc-sudár. Az orrárbccon nincsenek terek, a toldalékkal 2-2 vasalás kerülnek egymásra. A vasalásból a hajás felé eső a belső, a másikat a felül orrsudárvasalás. Az árbocmerev-től helyett függőleges támasztás, nagy hajásnál még haránt támasztás is csatlakozik az orrárbc-choz. A függőleges támasztás

orrárboc vágáson ferdőn lefelé, a vágás szintes a hajás orrhoz kártyelebb eső rászáson van. Feladatuk, hogy merev-tik az orrárbocot, az orrsudarat, és a kálsosudarat. Az orrárboc a klasszikus vitorlázat kulcseleme, mivel az előrboc hosszszá-tokártyelei rágzátó helyesül szolgál. Az ilyen mádon rágzátótt előrbocchoz rágzátótt a főrboc hosszszá-tokártyeleket, és a gy-tovább. A kápen az orrárboc rászei láthaták:

- orrárbocárzs
- orrárboc-deráksár
- orrárboc-sudársár
- orrárboc vasalás
- fággeleges támasztás (bugdálás)
- vakvitorlar
- vakvitorla-árboc A vitorlarudak vagy más néven vitorla keresztrudak a mozgás elemek kártya tartoznak. Ezek vastag, hengeres rudak, slypontjukban az árbocra fággesztve, alapállásban a hajás hossz tengelyre merőlegesen. Keresztvitorlát hordanak, amely négyeságletu vitorla a fenti oldala vágig a rádhöz van rágzátótt, lent az alatta lávo keresztvitorlához csak a kátt sarka van kártyeleekkel kifeszátótt. A legalsó vitorla alsó sarkai fogakkal és feszátótt csigasorral a kártytopadhoz van rágzátótt. A keresztrudak mozgathaták horizontálisan (fálkártya-v), a szál irányának megfelelően. Némelyik vertikálisan (fággeleges) is mozgathaták. Vággeiken fággekártyeleekkel, más néven kártyeleekkel rágzátótt a vitorlarudakat, az egyensúly megtartás miatt. A kártytál szinten a futás kártytálzet eleme. A jobboldali kápen látható kártytál, a bal oldali a keresztrudak elnevezése. A vitorlarudak elnevezésében megtalálhatók a hordozás árbocok neve. pl.: orrsudár-keresztvitorlar, fofelsőudár-keresztvitorlar. Alsó néhány vitorlar d szákság esetén meghosszabbthaták mindkét oldalon kártynyu szárnyrudakkal és fággo- vagy tartásrudakkal. Gyáge szál esetén ezekre szárnyvitorlát feszátótt ki, hogy a vitorlafeláletet megnáveljék. A hosszabbtás vitorlarudak és szárnyrudak elnevezése a jobboldali ábrán láthaták.

- alsó szárnyvitorla
- deráksárnyvitorla
- sudársárnyvitorla
- alsó szárnyvitorla hosszabbtás vitorlar dja
- deráksárnyvitorla hosszabbtás vitorlar dja
- sudársárnyvitorla hosszabbtás vitorlar dja
- alsó szárnyvitorla hosszabbtás szárnyr dja
- deráksárnyvitorla hosszabbtás szárnyr dja
- sudársárnyvitorla hosszabbtás szárnyr dja (Nem tudom mennyire volt ez tányleges gyakorlat, hogy kálálán r dja volt minden szárnyvitorlának alul felál. Amit én láttam festményeket, vagy a Cutty Sark maketten is ágy vannak felrakva a szárnyvitorlák, hogy nincs alsó szárnyvitorla, hanem deráksárnyvitorla, valamint az fálítátt van, és a szárnyvitorlák az alattuk lávo hosszabbtás vitorlar don - és nem kálálán szárnyr don - vannak kártyve. Ezt látták az alábbi ábrán, ami a Cutty Sark makett dobozár származik.) A tat vagy farárbocon találhatók vitorlarudak kártya a felső r d a villás vagy gaffr d, az alsó az árregfa más néven bum r d. Kártytálk feszátótt a csonka (besan, tat, far, spanker) vitorla. Mindkét r d egy-egy pontban rágzátótt az árbocchoz. A kisebb hajákon alsó r d csatlakozása csuklás forgás vasalással van megoldva, ágy a r d az árboc kártya elforgathaták, valamint r d-ra feltekerve a vitorla felálet csákkentetho, vagy teljesen bevonhaták. A felső rágzátótt és is forog az árboc kártya, valamint fel-levonhaták. Nagy hajákon a feláletcsákkentést kurtátással, reffelással árik el.

- gaff r d
- bum r d
- csonka vitorla
- árboc

Az orrárbocon keresztvitorlar d helyett egyszerű álvitorlarudat alkalmaztak, négyeságletu vitorlával. Ezeket kásobb teljesen kiszorátótták a háromszágletu orrvitorlák.

A kártytálzet nehezen átláthaták az egyszerű fálldi halandák számára, mint azt a jobb oldali kápen is igazolja. Azt gondolnám, az ember, hogy a hajás áp-tok biztos százalátótt kaptak a kártytálveroktól a felhasználít kártytál után, és ha kellett - ha teleaggatták vele a hajást. Az igazság az, ilyenre szá sincs, ezeknek mindnek megvolt a maga funkciája. Alapvetően kátt csoportba sorolhatjuk a kártytálzetet:

- állás, melynek feladata az árbocmerevát és
- futás, ami a vitorlák, vitorla rudak kezelését szolgálta. Az állás kártytálzethez tartoznak a vitorlarudak alján lávo ágynevezett taposákártyele, itt állva kártytálzátótt, fuztók a matrások a vitorlák.
- taposákártyál
- keresztvitorlar d Feszátótt-kártyele kártya a csarnakok, hosszanti feszátótt-kártyele, oldal-feszátótt-kártyele, vág szán-feszátótt-kártyele tartoznak. A csarnakok adnak hárt merevát és árbocok egyes rászeinek.
- Alsó csarnak, a hajás oldaltál a derák-árbocmerevát-ig megy, az árbocárzs merevát-ig tart.
- Derákcarnak, a derák-árbocmerevát-tól a sudár-árbocmerevát-tohíz vezet, feladata a deráktoldalák rágzátótt-tál
- Surárcsarnak sudár-árbocmerevát-tól a felső sudár-toldalákhoz van rágzátótt-tve, a sudár toldalátótt merevát-ti.
- Patrác A csarnakok az árbocchoz kápest hátrafelé helyezkednek el, ágy oldalmerevát-sen kál-vál, hátra felé is feszátótt az árbocot. Vág szintes kártyeleekkel keresztve, kártytálhágcsát alkot, ami a vitorlarudakhoz vál feljutást szolgálja. Az oldal feszátótt-kártyeleknél (patrácoknál) hasonló a szerepük mint a csarnakoknak. Szintén az árboc hátsó rászáson helyezkednek el, a hajás oldalárál a sudárterebhez, valamint a magasabb árbocvággekhez vezetnek.

Egyszeru eros kátelek. A csarnakok Ás patrások a hajás oldalán található rágzátogerendáin (lekátopadon) keresztá alulrál vannak felerősítve. Hosszuk a fesztátogerendák fálátti csigákkal szabályozható. Az ábrán látható:

- fesztátogerenda
- csigarendszeres fesztátó
- a hajás oldala
- csarnakok
- patrások A hosszanti fesztátókátelek tengelysáiban, hossz irányban merevítik az árbocokat. Mivel az árbocok enyhén hátradolnak, Ágy gyakorlatilag csak elálsó hosszmerítéskrol beszálhetánk. A kifeszttás a hajásorr felál háltrafelá haladt. Az alábbi ábrán láthatóak a hosszanti fesztátókátelek Ás elnevezásai.

- orralsás (társ-) hosszanti fesztátókátá
- orrderák-hosszanti fesztátókátá
- orrsudár-hosszanti fesztátókátá
- orrfelsősudár-hosszanti fesztátókátá
- foalsás-hosszanti fesztátókátá
- foderák-hosszanti fesztátókátá
- fosudár-hosszanti fesztátókátá
- fofelsősudár-hosszanti fesztátókátá
- kereszt-hosszanti fesztátókátá
- keresztderák-hosszanti fesztátókátá
- keresztcsudár-hosszanti fesztátókátá
- keresztfelsősudár-hosszanti fesztátókátá A v-z szétmerítéskrol fesztátókátelek az orrárbocot Ás az orrsudárcsá fesztátók, vágá az orrtókhöz van rágzátóve.

- az orrárboc v-z szétmerítéskrol fesztátók tarcskákátele
- a bugdálásréd merevítéskrol fesztátók tarcskákátele
- a vakvitorlárboc merevítéskrol fesztátók tarcskákátele A futásrázához a biztostás- vagy fággesztó kátelek (topantennák), fel- Ás bevonás kátelek, fordttásrátelek tartoznak. Bizostásrátelek a vitorlarudak, Ás az orrárboc v-zszintes rádját tartják. Nevét a tartott vitorlárd után kapják, pl.: orralsás-bizostásrá, orrderák topantenna. Fel- Ás bevonás kátelek a vitorlarudak árbocrál a fedázetre tártáno fel- Ás bevonását szolgálják. Nevét szintén a csatlóás vitorlárd alapján kapják, pl.: orrsudár-bevonásrá. A teljesség ígnyénél a nálhány páldával az alábbi ábrán láthatóak a futásrázázet elemei.

- alsás (társ-) fordttásrá
- derák-fordttásrá
- sudár-fordttásrá
- felsősudár-fordttásrá
- orrsudár-fordttásrá alsás
- bevonásrá
- derák-bevonásrá
- sudár-bevonásrá
- felsősudár-bevonásrá alsás
- (társ-) karkátá
- derákkarkátá
- sudárkarkátá
- felsősudár-karkátá

- orrárboc-karkátá A fordttásráteleknek a keresztudak v-zszintes mozgásá, beállásá feladata. A nevét meg fogtok lepdni - az egyes vitorlarudak alapján kapták, pl.: foderák-fordttásrá. Ahogy az a fenti ábrán látszik, alsás fordttásrá kátelek (1, 2) a tárboc márgátt fedázetre vezet, a magasabbak (3, 4) tárbocokhoz Ás onnan vissza a fedázetre. A fordttásrá káteleket hurkokkal a bakokhoz (bikához) rágzátó-tik. Vitorlázat vitorlázat tább szempont alapján csoportosítható. A hajáshoz viszonyított helyzetük alapján kereszt (hánti) Ás hosszanti (csonka, orr) vitorlákrál beszálhetánk. Alakjuk szerint három, vagy négyágú lehetnek. Attál fággoen, hogy a hajás melyik rásze hordozza, keresztvitorlák, villás rudas (csonka) vitorlák, orr- Ás tarcsvitorlák, elovitorlák vannak. Szál alatti vitorlák (kiegásztó vagy szárnvitorlák) gyáinge szál esetén a szál alatti oldalon vannak kifeszttve, hátszal esetén a oldalon felvonják. Csonka vitorla felett van a csácvitorla. További vitorlákat (lugger, gámes, latin, bermuda, arab, gyákány-, denevávitorla) kásobbi cikkben ismertetem. Hátszalben a keresztvitorlák használata elonyás. Gyenge hátszalben, az elozokban említett szárnvitorlával kiegásztó-theto. Hátránya, hogy nagyszámú kezelő szemályze ígnyel, mivel a gágyálást kázi eróel vágzik. A vitorlák elnevezásáben a hordozás árboc Ás vitorlárd szere alsás derákvitorla. Az orrárboc 2 db vakvitorlát hordozhat, a vakvitorla rdon az orrárboc alatt egyet, a másik az orrárbocon felállított kis árbocon. Az orrárboc alattit a néz kezelése miatt átkozottnak is neveztték a tengerászek

- vakvitorlák
- keresztvitorlák
- latinvitorla A csonka vitorla a gáfréd Ás bum kázzátt fesztátó, alapállásban a hajás hossz tengelyben, de az árboc kárrál elforgatható. Kánnynen kezelhető Ás kevésbá fogja el a szelet az elotte kifeszttett vitorla elöl. Oldalszalben legelonyás, de szál ellen haladáskor is Árványesánek kedvező tulajdonságai. Hátszalben egyszeruen oldalt fordtták. Az elo- Ás tarcsvitorlák nem rudakon, hanem káteleken vannak rágzátóve. Teljesen kiszorították az orrárbocrál az ájkeresztvitorlát. A tarcsvitorlák az árbocok kázzt kiegásztó-tetták a csonka Ás kereszt vitorlák rendszer. Az elovitorlák elnevezásai:

- tarcsvitorla
- belső orrvitorla
- külső orrvitorla
- repülő vitorla Az úrbocok közötti tarcsvitorlákat viharvitorláknak is nevezzük, mivel viharban a tőbbi bevonták, csak ezek maradtak kifizetőve. Nevüket a rugóhoz tartózkodás alapjain kapták pl.: fosudár tarcsvitorla.
- elovitorla
- tarcsvitorla
- csonka vitorla